

COVID-19 PANDEMİSİNDE

Hastalık / Hastane Yönetimi

Editörler

Prof. Dr. Ramazan ÖZDEMİR

Prof. Dr. Teoman AYDIN

Prof. Dr. Özlem SU KÜÇÜK

COVID-19 PANDEMİSİNDE **Hastalık / Hastane Yönetimi**

Editörler

Prof. Dr. Ramazan ÖZDEMİR

Prof. Dr. Teoman AYDIN

Prof. Dr. Özlem SU KÜÇÜK

Bezmialem Vakıf Üniversitesi Yayınları

Araştırma-İnceleme

Editörler

Prof. Dr. Ramazan ÖZDEMİR - Prof. Dr. Teoman AYDIN - Prof. Dr. Özlem SU KÜÇÜK

Mizanpaj-Kapak Tasarım

Samet ZEYDAN

Yayıncı Sertifika No: 16680

ISBN: 978-605-85726-8-3

e- ISBN: 978-605-85726-9-0

1. Baskı: İstanbul, 2021

Copyright© Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın telif hakları, 5846 sayılı yasanın hükmüne göre, kitabı yayımlayan Bezmialem Vakıf Üniversitesi Yayınları'na aittir.

Baskı-Cilt: Yalın Yayıncılık-Sertifika No: 44154

GENEL SATIŞ PAZARLAMA VE YAYINEVİ

Hiperlink Eğt İlet. Yay. Gıda San. ve Paz. Tic. Ltd. Şti

Tozkoparan Mah. Haldun Taner Sok. Alparslan İş Merkezi

No: 27 Kat: 6 D: 21 Merter- Güngören / İstanbul

Telefon: 0212 293 07 05-06 Faks: 0212 293 56 58

www.hiperlink.com.tr / info@hiperlink.com.tr

Prof. Dr. Ramazan ÖZDEMİR

Dekan

1990 yılında İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden mezun oldu ve aynı yıl İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim dalında asistan olarak göreve başladı. 1992 yılında İstanbul Haydarpaşa Kardiyoloji Anabilim Dalını kazandı. 1993 yılında, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Kardiyoloji Anabilim Dalı'nı kazandı. 1995-1996 yılları arasında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi İbn-i Sina Hastanesi'nde Girişimsel Kardiyoloji alanında ihtisas yaptı. 1996 yılında İnönü Üniversitesi Kardiyoloji Anabilim Dalına Yrd. Doç. olarak atandı. 1997 yılında bir süre Başhekim Yardımcısı olarak görev yaptı ve aynı dönemde Turgut Özal Tıp Merkezi Kardiyoloji Kliniği Anjiyo Laboratuvarı'nın kurulmasında aktif rol aldı. 1999 yılında İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde Doçent unvanını aldı. 1999-2001 yılında İnönü Üniversitesi Kardiyoloji Anabilim Dalı Başkanlığı yaptı. 2005 yılında Profesör unvanını aldı. Değişik tarihlerde kısa süreli Almanya Bremen Oldenburg Hastanesi Kardiyoloji Kliniği ve Hollanda Utrech Alexander Hospital Kardiyoloji Kliniği'nde Girişimsel Kardiyoloji alanında çalıştı. 2008 yılında Türk Kardiyoloji Derneği Girişimsel Çalışma Grubu Başkanlığı'na seçildi. 2009-2014 Türk Kardiyoloji Derneği Yönetim Kuruluna seçildi. Çalışma alanı İnvazif Kardiyoloji, TAVİ, MİTRACLİP, AFR eğiticisi ve koordinatörü. Alanı ile ilgili Ulusal ve Uluslararası 100'ün üzerinde makale ve bildirisi mevcuttur. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı görevinde de bulunan Prof. Dr. Ramazan Özdemir, şuan Bezmialem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı olarak görev yapmaktadır. İyi seviyede İngilizce bilmekte olup, evli ve iki çocuk babasıdır.

Prof. Dr. Teoman AYDIN

Dekan Yardımcısı

1967 yılı Tatvan doğumluyum. 1984 yılında başladığım İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinden 1990 yılında mezun olduktan sonra uzmanlık eğitimimi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalında "Servikal Spondiloza Bağlı Vertebra Baziller Yetersizlik Sendromunun MR Anjiografi ile Değerlendirilmesi" başlıklı tezimi vererek tamamladım. 1995-1996 yılları arasında Ağrı Askeri Hastanesinde askerlik görevimi tamamladım. 1997-2010 yılları arasında Vakıf Gureba Eğitim ve Araştırma Hastanesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Kliniğinde çalıştım. 2007 yılında Doçent kadrosuna atandım. 2010 yılında Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümünün kuruluşunda yer aldım. 2013 yılında ise profesör unvanı aldım. Romatoloji ve Tıbbi Rehabilitasyon uzmanlık alanımdır. 2015 yılından itibaren Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı Başkanlığı ve 2020 yılı Ocak ayında atandığım Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekan Yardımcılığı görevimi yürütmekteyim.

Prof. Dr. Özlem SU KÜÇÜK

Dekan Yardımcısı

1968 yılında Edirne'nin Keşan ilçesinde doğdum. 1985'de girdiğim İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'nden 1991 yılında mezun oldum ve Sağlık Bakanlığı Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi Deri ve Zührevi Hastalıkları Kliniğinde uzmanlık eğitimime başladım. El Ekzemalı Hastalarda Yama Testi Uygulaması ve Değerlendirilmesi başlıklı tezimi vererek uzmanlık eğitimimi 1995'de tamamladım. 1996-2010 yılları arasında Bezmiâlem Valide Sultan Vakıf Gureba Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dermatoloji Kliniğinde uzman olarak çalıştım. 2010 yılında Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Deri ve Zührevi Hastalıklar Anabilim Dalı'na Yardımcı Doçent olarak atandım. 2012 yılında girdiğim doçentlik sınavında başarılı sağlayarak ve doçent kadrosuna atandım. 2017 yılında Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Deri ve Zührevi Hastalıklar Anabilim Dalına Profesör olarak atandım. 2020 yılı Ocak ayında ise Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi dekan yardımcılığına atandım. 2008-2015 yılları arasında Türkderm Dergisi'nde editör yardımcılığı görevinde bulundum. 2017'den bu yana Deri ve Zührevi Hastalıklar Derneği yönetim kurulu üyeliğini ve Bezmiâlem -Science dergisinde editör yardımcılığı görevini yürütmekteyim. Yüzü aşkın ulusal ve uluslararası yayımlar bulunmaktadır. Dermatoalerji, fototerapi, deri kanserleri ve lenfomaları, Behçet hastalığı, Büllü hastalıklar, morfea, psoriasis konuları ile ilgilenmekteyim. İyi derecede İngilizce bilmekteyim, evli ve bir çocuk annesiyim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
TEŞEKKÜR.....	11
COVID-19 PANDEMİSİNDEN TARİHE BAKIŞ DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE İNFLUENZA/GRİP EPİDEMİLERİ VE PANDEMİLERİ.....	13
<i>Prof. Dr. Nuran Yıldırım</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNİN EPİDEMİYOLOJİSİ VE PANDEMİNİN HALK SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ ..	73
<i>Prof. Dr. Bedia ÖZYILDIRIM, Dr. Büşra SANDIKLI, Dr. Ayşe Nur BALCI YAPALAK, İdr. Uzm. Ceyda ACAR, Dr. Sezanur Nazlı TÜRKOĞLU</i>	
COVID-19 HASTALARININ KLİNİK ÖZELLİKLERİ.....	89
<i>Dr. Öğr. Üyesi Gülay OKAY</i>	
COVID-19'UN BULAŞMA YOLLARI.....	97
<i>Prof. Dr. Meliha MERİÇ KOÇ, Uzm. Dr. Sibel BOLUKCU</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNDEN KORUNMA YOLLARI.....	101
<i>Doç. Dr. Bülent Durdu , Doç. Dr. Yasemin Akkoyunlu</i>	
COVID-19 HASTALARININ YÖNETİMİ VE TEDAVİSİ.....	113
<i>Prof. Dr. Meliha Meriç KOÇ, Uzm. Dr. Sibel BOLUKCU</i>	
COVID-19 VİRÜSÜNÜN ÜST SOLUNUM SİSTEMİ BULGULARI VE BULGULARIN HASTALIK TANISINDAKİ YERİ.....	127
<i>Doç. Dr. Remzi DOĞAN, Prof. Dr. Fadlullah AKSOY, Prof. Dr. Orhan ÖZTURAN</i>	
COVID-19 AKCİĞER TUTULUMU ve ÖZELLİKLERİ.....	143
<i>Dr. Hamza OGUN</i>	

COVID-19 PANDEMİSİNDE ACİL YÖNETİMİ.....	153
<i>Doç. Dr. Bedia GÜLEN</i>	
COVID-19 ENFEKSİYONUN MİKROBİYOLOJİSİ.....	163
<i>Prof. Dr. Mehmet Ziya DOYMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Bilge SÜMBÜL, Dr. Emel AKBAŞ, Elif KARAASLAN, Arş. Gör. Nesibe ÇETİN, Arş. Gör. Merve YAZICI</i>	
COVID-19 TANILI HASTALARDA LABORATUAR BULGULARI.....	177
<i>Prof. Dr. Şahbettin SELEK, Doç. Dr. Ömer Faruk ÖZER</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNDE RADYOLOJİK TANI YÖNTEMLERİ.....	197
<i>Öğr. Gör. Dr. İsmail YURTSEVER</i>	
COVID-19 ERİŞKİN HASTA YÖNETİMİ.....	213
<i>Doç. Dr. Fatmanur OKYALTIRIK, Uzm. Dr. Nuran GÖKBULUT, Uzm. Dr. Esat HAYAT, Uzm. Dr. Hamza OGÜN</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNDE ÇOCUK HASTALARIN YÖNETİMİ VE TEDAVİSİ.....	219
<i>Prof. Dr. Özden TÜREL, Uzm. Dr. Burcu BURSAL DURAMAZ, Uzm. Dr. Hakan YAZAN, Prof. Dr. Erkan ÇAKIR, Doç. Dr. Ufuk ERENBERK, Dr. Öğr. Üyesi Selçuk UZUNER</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNDE YOĞUN BAKIM YÖNETİMİ VE TEDAVİSİ.....	235
<i>Prof. Dr. Kazım KARAASLAN</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNDE PLAZMAFEREZ TEDAVİSİ.....	263
<i>Doç. Dr. Güven ÇETİN, Uzm. Dr. Hang Hseng KYİO</i>	
COVID-19 VE SOLUNUM REHABİLİTASYONU.....	271
<i>Prof. Dr. Teoman AYDIN, Dr. Mehmet Serkan KILIÇOĞLU, Uzm. Dr. Buğra İNCE</i>	
COVID 19 HASTALARININ HASTANEDE BAKIMI.....	287
<i>Prof. Dr. Teoman AYDIN, Dr. Öğr. Üyesi Okan KÜÇÜKAKKAŞ, Dr. Mert KARA, Dr. Esra KÜLTÜR</i>	

COVID-19 PANDEMİSİNDE KARDİOVASKÜLER HASTALIKLARIN YÖNETİMİ.....	297
<i>Prof. Dr. Ramazan ÖZDEMİR, Doç. Dr. Mahmut ULUGANYAN</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNDE DERİ BULGULARI VE HASTALIK TEDAVİSİNDE KULLANILAN İLAÇLARIN KUTANÖZ REAKSİYONLARI.....	307
<i>Prof. Dr. Özlem SU KÜÇÜK, Uzm. Dr. Didem DİZMAN</i>	
COVID-19'UN NÖROLOJİK PREZENTASYONLARI.....	325
<i>Uzm. Dr. Kadriye ALPAY, Dr. Öğr. Üyesi Ferda USLU, Prof. Dr. Gülsen BABACAN-YILDIZ</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNDE ONKOLOJİ HASTALARININ YÖNETİMİ.....	345
<i>Prof. Dr. H. Mehmet TÜRK, Dr. Mehmet BEŞİROĞLU</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNDE KRONİK BÖBREK YETMEZLİĞİ OLAN HASTALARIN TEDAVİSİ VE DİYALİZ HASTALARININ YÖNETİMİ.....	357
<i>Prof. Dr. Rümeyza KAZANCIOĞLU</i>	
GERİATRİ HASTALARINDA COVID-19.....	367
<i>Uzm. Dr. Asiye Bahar KAÇMAZ, Doç. Dr. Pınar SOYSAL</i>	
COVID-19 PANDEMİSİ SIRASINDA TRAVMA HASTASINA YAKLAŞIM.....	375
<i>Prof. Dr. İbrahim TUNCAY, Uzm. Dr. Mehmet Anıl PULATKAN</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNDE PALYATİF BAKIM.....	385
<i>Prof. Dr. Adem AKÇAKAYA, Uzm. Dr. Abdüsselam ŞEKERCİ</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNİN PSİKOLOJİK BOYUTU VE YÖNETİMİ.....	395
<i>Doç. Dr. Erdem DEVECİ, Doç. Dr. Ahmet ÖZTÜRK, Uzm. Dr. Ebru ŞAHAN</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNDE İYİLEŞME SÜREÇLERİ VE HASTALARIN EVDEN TAKİBİ.....	405
<i>Prof. Dr. Cumali KARATOPRAK, Doç. Dr. Mustafa ÇAKIRCA</i>	

COVID-19 PANDEMİSİ VE HASTANE YÖNETİMİ.....	415
<i>Prof. Dr. İbrahim Arif KOYTAK</i>	
COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNİN YÖNETİLMESİNDE AİLE HEKİMLERİNİN ROLÜ	425
<i>Doç. Dr. Aclan ÖZDER</i>	
COVID-19 VE BENZERİ PANDEMİLER İÇİN İLAÇ GELİŞTİRME.....	433
<i>Prof. Dr. A. Akçahan GEPDİREMEN</i>	
DİZİN.....	443

ÖNSÖZ

1 Aralık 2019 tarihinde Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan kişiden kişiye hızla yayılan SARS-CoV-2(Covid-19) olarak adlandırılan yeni koronavirüs hastalığı çok geçmeden tüm dünyayı etkisi altına aldı. Bunun üzerine 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü pandemi (küresel salgın) ilan etti. Türkiye'de tespit edilen ilk COVID-19 vakası da Sağlık Bakanlığı tarafından aynı tarihte açıklandı.11 Mart 2020 tarihinden itibaren tüm dünya ile birlikte ülkemiz de pandemi sürecine girdi. Ülkemizde hemen tüm hastaneler pandemi hastanesi ilan edilirken eğitim-öğretim, sosyal, ekonomik, siyasi, iktisadi, idari, hukuki, askerî, dinî ve kültürel alanlarda birçok radikal kararlar alındı.

Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi olarak pandemi sürecine girer girmez bilinmezlikler içeren ve tedavisinde zorluklar yaşadığımız Covid-19 hastalığının yakınma, bulgu tedavisi ve korunma önlemlerine yönelik bir kitap yazmayı planladık. Süreç ilerledikçe hastalığın sadece bir pnömoniden ibaret olmadığını, hastalığın birden fazla evresinin olduğunu, birçok organ ve sistemleri etkilediğini ve bu durumla ilişkili olarak pek çok farklı klinik bulguya yol açtığını öğrendik. Öte yandan bu pandemi sürecinde aciliyet gerektiren ve travmaya bağlı operasyonlar da kaçınılmaz olarak devam etmek zorundaydı. Sürecin başından itibaren Bezmîâlem Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi olarak bir taraftan pandemiye yönetirken bir taraftan hayati önem arz eden durumlara, acil ve travma hastalarına da müdahale etmeye çalıştık. Bu nedenle bu kitapta Covid-19 hastalığının etkilediği sistem ve organlarla ilgili tüm disiplinlerle beraber pandemi döneminde yönetimi özellik gösteren disiplinlere de yer vermeyi amaçladık. Ayrıca pandemilerin tarihçesine değinmek istedik ki bu sürecin aşılmasında geçmişteki pandemiler bize yol gösterebilir.

Yeni mutasyonların gelişimi ve varyantların ortaya çıkma olasılığı nedeni ile sürecin bir süre daha izlenmesi gerekliliği, kitabın basımını

geciktirdi. 2021 yılının ilk aylarında ülkemizde aşılama sürecine girilmesi ve öncelikli olarak sağlık personeli ve yaşlı nüfustan başlanarak genç nüfusa kadar aşılamanın uygulanması COVID-19 mücadelesinde oldukça umut vericidir. İngiltere, Güney Amerika, Hindistan ve son olarak delta varyantının ortaya çıkması virüsün mutasyona uğrayıp bulaştırıcılığının artarak devam ettiğinin göstergeleridir. En kısa sürede aşılama sürecinin tamamlanarak ülkemiz ve dünyamızdan bu hastalığın eradikasyonu temenni ediyoruz.

COVID-19 pandemisinin başlangıcından itibaren böyle bir kitabın yazılması planlanmış olup kitabın bu süreç içerisinde yayın hazırlıkları devam etmiştir. Pandemi sürecini yürüten, bu süreçten etkilenen ve bu süreci yöneten tüm tıp disiplinlerine yer verilmiştir. Bu kitaptaki bilgi paylaşımı ve deneyimler son derece önemlidir.

Kitabın hazırlanmasında emeği geçen tüm öğretim üyelerimize, meslektaşlarımıza üstün çabalarından dolayı teşekkür ederiz.

Bu kitabın sizlere ve tıp dünyasına faydalı ve yol gösterici olmasını dileriz.

Prof. Dr. Ramazan ÖZDEMİR / Dekan

Prof. Dr. Teoman AYDIN / Dekan Yardımcısı

Prof. Dr. Özlem SU KÜÇÜK / Dekan Yardımcısı

TEŞEKKÜR

COVID-19 pandemisinde hayatlarını kaybetmiş tüm sağlık çalışanlarına Allah'tan rahmet dilerken bu süreçte başta hekimler olmak üzere kahramanca mücadele eden sağlık çalışanlarına şükranlarımızı sunarız.

Bu eserin hayata geçirilmesinde bizi motive eden rektörümüz Prof. Dr. Rümeyza Kazancıoğlu'na, rektör yardımcılarımız Prof. Dr. İbrahim Tuncay ve Prof. Dr. Fadlullah Aksoy'a, basımı için üstün gayret gösteren genel sekreterimiz Dr. Zeynep Görmezoğlu'na, son okumalar için yardımlarını esirgemeyen Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Nuran YILDIRIM'a ve Tıp Fakültesi Fakülte Sekreteri Yasemen Şentürk'e, ve Kütüphane-Dokümantasyon Direktörlüğünden Öğr. Gör. Özlem Yalçinkaya ve Öğr. Gör. Kübra Zayim Gedik'e ve Tıp Fakültesi Memuru Ekrem Çekirdek'e teşekkürü bir borç biliriz.

Prof. Dr. Ramazan ÖZDEMİR / Dekan

Prof. Dr. Teoman AYDIN / Dekan Yardımcısı

Prof. Dr. Özlem SU KÜÇÜK / Dekan Yardımcısı

